

Bilderna till Gamla Testamentet härstamma från Cranach och hans medhjälpare; några smärre träsnitt äro utförda av monogrammisten MB, vars person forskningen ännu icke kunnat fastställa. Dessutom äro 9 bilder, som lånats från Lybeckbibeln 1533—34, av en mecklenburgsk konstnär, Erhard Altdorfer. Illustrationerna till Nya Testamentet äro också lån: korsfästelsebilden av signaturen DS, en okänd mästare i Basel; andra bilder äro signerade av monogrammisten MB samt av Cranach, Erhard Altdorfer m. fl. De kraftfullare träsnitten till Uppenbarelseboken äro utförda av signaturen MB efter Georg Lembergers bilder till det tyska Nya Testamentet 1524.

Till den vackra facsimileringen, vars utförande är höjt över allt beröm, följer en kort uppsats av Isak Collijn. Man kan ifrågasätta, om icke denna artikel hade verkat mindre främmande om den bifogats som ett löst häfte. En läsare kan icke undgå att störas av det plötsliga avbrottet från de högtidliga och med stor konstfärdighet nedsmutsade sidorna av bibeltrycket till den moderna bladen med nya typer. Collijns uppsats är emellertid ytterst intressant och instruktiv.

Upplagan har begränsats till 150 ex., och även priset — 150:— kr. — har förläggaren i någon mån lyckats begränsa. Det är en glädje för alla vänner av gedigen svensk bokkonst att Gustav Vasa-bibeln har kunnat utgivras på detta förstklassiga sätt.

Bengt Cnattingius.

Leufstabruksdagarna för Kyrkomusik och Kyrkokonst 14—16 okt. 1938.

Denna sammankomst mellan representanter för kyrkokonsten inom olika grenar torde vara den första i sitt slag. Att intresset var stort framgår därav att det till ett 50-tal begränsade deltagareantalet på ganska kort tid fulltecknades. Här samlades representanter för olika grupper inom kyrkokonsten: konsthistoriker, arkitekter, restauratörer, kyrkliga textilkonstnärer, orgelbyggare, organister och de av dessa ting särskilt berörda, prästerna samt en del intresserade. Initiativet till denna samling i Leufstabruk utgick från Stockholm med dr Einar Erics i spetsen. Dagarna fick sin närmare utformning sedan Sällskapet Kyrkosångens Vänner i Ärkestiftet fick ställa sig som inbjudare. För programmets genomförande svarade dr Erics, kyrkoherde Torsten Lind, Leufstabruk samt domkyrkoorganisten Henry Weman, Upsala (ordf. i Ärkestiftets K.S.V.).

Omramningen var den bästa tänkbara. Det gamla Leufstabruk erbjuder ju i hela sin yttre anläggning en vilsam plats av sällsynt

harmonisk skönhet i en underbar natur. Brukskyrkan har i sin Cahman-orgel från 1725 ett verk, som i hela sin anläggning och utgestaltning kan utgöra utgångspunkten för en jämförande studie i senare tiders orgelbyggeri. De gamla templen på uppländska landsbygden äro slutligen verkliga skattkammare för kyrklig konst från olika skeden.

Dagarna inleddes fredagen den 14 okt. med en Bachkonsert på Cahman-orgeln. Då verket är just från den store thomaskantorns tid, var det ganska naturligt att programmet helt ägnades J. S. Bach. Här utförde domkyrkoorganist Weman Toccata och Adagio i C dur, två koralförspel samt trippelfugan i Ess. Däremellan spelades adagio ur violinkonserten i E dur med fru Greta Roos som solist samt en avdelning Geistliche Lieder, föredragna av fru Ingeborg Eklöf. Efter konserten hölls ett orienterande föredrag på Gammelgårdens pensionat, en värdefull och ytterst intressant inledning till den på lördagen anordnade utfärden.

Denna startade på lördagsmorgonen och gick över Öster-Leufsta, Tegelsmora, Vendel, Tensta, Hökhuvud, Valö. I anslutning till det kvällen förut hållna inledningsföredraget demonstrerade prof. Cornell kyrkmålningarna och belyste de olika målarskolornas insatser. Praktfulla ting fick man skåda, framför allt i Vendel, Tensta och Valö. De härliga altarskäpen, kyrksilver och textilier ägnades även stor uppmärksamhet. Orgelverken förevisades av musikdir. Weman, som först i Tegelsmora gav en överblick över de olika orgelbyggnadsskolorna i vårt land och sedan framförde de olika verken och berörde deras olika särarter. I samband härmed berördes frågor om den nya kyrkorgeln, önskemål och synpunkter på orgelrestaurationer, frågor om orgelverkets uppställning, plats för kyrkokör m. m. Detta belystes sedermera i de olika kyrkorna i samband med den uppspelning som överallt ägde rum. I Hökhuvuds kyrka fick åhörarna tillfälle beundra ett nytt verk från 1936 om 20 stämmor. Här fanns det också tillfälle att jämföra den gamla orgelklangen med den nya. Kyrkan äger näml. ett verk från 1783 av mästertyggaren Olof Schwan. De i de olika kyrkorna förekommande gamla och nya verken gav anledning till intressanta jämförelser i klangligt avseende. Att den äkta orgelromantiken är bevarad i de nyaste verken, fick deltagarna tillfälle avlyssna i såväl Tensta som Hökhuvud.

Ett inslag av stor samlande betydelse blev den lysande musikaliska soare, till vilken deltagarna inbjudits av baron och friherinnan de Geer på Leufsta herrgård. Här framfördes kammarmusik av Roman, gammalitalienska arior av Scarlatti, Caldara och Martini, den berömda chaconnen av Vitali samt en sonat i B av Mozart. De medverkande var förutom förut nämnda prof. och fru Theorell. Rent underbart var det att få lyssna till denna 1700-tals musik i denna slottsmiljö från 1700-talets början. En gammal 90-årig spelman från Leufsta, Jan Erik Jansson, framvisade sin färdighet på det speciellt uppländska folkliga instrumentet nyckelharpa. Vid

den senare på slottet intagna supén förekom sång och uppläsning, det sistnämnda av upplandskalden Olle Thunman.

Av stor betydelse blev de gudstjänster, som organiskt anslöt sig till sammankomsten. Sål. avslöts fredagskonserten med ett kompletorium enl. tidegården, en gudstjänst, som kvarlämnade ett starkt intryck i det med höstlöv och levande lågor prydda kyrkorummet. Före avfärden förrättades morgonbön i form av matutin kl. 8. I Valö kyrka, den sista i raden, samlades man under helgsmålsringning och avslutade färden med aftonbön. Slutpunkten i det hela utgjordes av söndagens högmässa i brukskyrkan med predikan av Kontraktsposten, teol. och fil. dr John Cullberg, som med utgångspunkt från dagens text även berörde de insatser som på skilda sätt inom den kyrkliga konsten sträva mot att skapa det värdiga gudstjänstrummet men även framhöll vikten av att alla strävanden ställas under det rätta evighetsperspektivet.

H. W.

Recensioner.

Årsbok.

Kyrkans År 1939. Uppsatser om Äktenskapet och Kyrkan. Utgiven av Gunnar Rosendal. Förlaget Pro Ecclesia, Osby. 103 s. Pris 1:50.

Den sedan några år tillbaka av Dr. Rosendal utgivna årsboken har i sin nyss utkomna årgång ett antal uppsatser om äktenskapet, präglade av sund och kärv uppfattning äktenskap, hemliv och skilsmässa. De inledas som vanligt med en kyrkokalender med anvisningar för kyrkoåret om lördagarnas liturgiska färg, om högmässans ingångs- och gradualpsalmer samt en intressant och utförlig helgonkalender: »Heliga män och kvinnor, vilkas namn blivit knutna till Kyrkans år». Årsboken är väl värd att lära känna.

A. A.

Tidebön.

Tideböner för ungdom, utg. av A. Adell och K. Peters. Glee-

rups. Antifonale kr. 2:—; textbok kr. 0:35, minst 50 0:25.

Tideböner för ungdom — sammanställningen låter förvisso för många synnerligen egendomlig för att inte säga olämplig. Men det blir ju alltför flera, som märka, att just detta »ålderdomliga» har en ungdomlig livskraft, som bringar en att häpna. Vad sägs t. ex. om en folkhögskola i det »lågkyrkliga» Norrland, där ungdomarna med liv och lust sjunga sin tidebön på lördag morgon eller efter lekaftonen osökt och naturligt bedja sitt kompletorium? Även som material för den angelägna bönestunden vid konfirmandlektionerna är detta nya häfte mycket välkommet, värdigt avslutande i raden av hittills utgivna delar av den svenska tidegården. Bönegudstjänsternas omfång och utgestaltning synas väl avpassade för detta ändamål — liksom utgåvans prisbillighet.

I. S.